

Literatūra un Māksla

PSRS Ministru Padomē

Par komitejas sastāvu Staļina premiju piešķiršanai mākslas un literatūras laukā

PSR Savienības Ministru Padome nolēmusi:
Apstiprināt Komiteju Staļina premiju piešķiršanai mākslas un literatūras laukā šādā sastāvā: A. A. Fadejevs (Komitejas priekšsēdētājs), R. M. Gliers (priekšsēdētāja vietnieks), N. S. Tichonovs (priekšsēdētāja vietnieks), M. B. Chrapčenko (priekšsēdētāja vietnieks), N. P. Akimovs, G. F. Aleksandrovs, K. Baiseitova, N. V. Baranovs, I. N. Bersejevs, I. G. Boļšakovs, U. O. Gadžibe-kovs, A. M. Gerasimovs, S. A. Gerasimovs, A. B. Goldenveizers, I. E. Grabars, A. K. Gulakjans, A. M. Jegolins, J. A. Zavadskis, M. Kasimovs, M. N. Kedrovs, B. M. Kerbabajevs, Jakubs Kolass (K. M. Mickevičs), A. E. Korneičuks, K. S. Kuzakovs, E. M. Kuzņecova, L. M. Lavrovskis, P. A. Markovs, S. D. Merkurovs, I. J. Mikenass, S. M. Mičhoels, A. G. Morčvinovs, V. I. Mučhina, N. J. Mjaskovskis, Ch. Nasirova, A. D. Popovs, N. V. Popova, I. G. Pildross, I. A. Pirjevs, K. M. Sergejevs, R. N. Simonovs, A. T. Tvardovskis, A. M. Upits, A. A. Chorova, M. I. Carevs, N. K. Cekasovs, M. E. Čiureli, J. A. Šaporins, D. A. Smarinovs, M. A. Solochovs, D. D. Sostakovičs, F. M. Ermlers un I. P. Jura.

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

94 7. G. 28. FEBRUĀRI Nr 9 (111)

Gatavosimies Vissavienības mākslas izstādei

Sāgoda rudenī Maskavā atklās 1947. gada Vissavienības mākslas izstādi, kas būs veidota Lielās Oktobra revolūcijas 30. gadadienai. Jau darbojas izstādes komiteja, kas sastāv no izcilēm mākslas meistariem un mākslas lietpratējiem; noteikts arī izstādes atklāšanas datums — 8. novembris. Šai izstādei jābūt par plašāko, šā vārda visstākajā nozīmē, Padomju Savienības tēlotājas mākslas meistaru sasniegumu skati glezniecībā, skulptūrā, grafikā, dekoratīvajā mākslā.

Izstāde skatītājam dos iespēju redzēt padomju mākslas nacionālo formu daudzveidību, tās idejisko meklējumu bagātību, kā arī laus novērtēt katras atsevišķas republikas ieguldījumu padomju mākslas vispārējā attīstībā.

Viss Padomju Savienības mākslinieki šai izstādē ziņos valstij un tautai par savu darbu, par savu līdzdalību visas tautas kopīgā lietā — mūsu dzimenes atjaunošanas darbā; par tās jaunajiem sasniegumiem un uzvarām. Katrā izstādes organizēšanas sākuma notiek stingra darbu izlase, kurai vienīgais kritērijs ir augsts idejiskums un mākslinieciski nozīmīgs veidojums. Mākslas darbiniekiem gatavojot darbus izstādei, cieši jāpatur vērā svarīgā partijas lēmumi par ideoloģiskā darba uvelošānu literatūras un mākslas laukā, jo mūsu zemes atjaunošanas un tālākas attīstības grandiozajam plānam, kas veicama četru gadu laikā, ir nepieciešama mūsu tautas intelektuālās un fiziskās apkalpošana tautas vajadzības apmierināšanai, kultūras un mākslas laukā» (Zdanovs).

Ikviena mākslas darba īstenošanās nozīmīgums un vērtība vispirma kārtēji ir viņa saturā, kurā mākslinieks izteic savas tautas dzīves un vēstures svarīgākos momentus, izteic savas tautas raksturu, tās pasaules uzskatu. Afratība no tautas, sīks individualisms, «māksla mākslai», eksperimentālisms, kam nav citu mērķu kā tikai formālie — tie ir buržuāziskās Latvijas tēlotājas mākslas Achillesa papēži, kas liek sevi just arī vēl šodien. Citādu ceļu gājā padomju māksla un tās darbinieki, kas savos darbos pauda mūsdienu tematiku, caur šīm padomju tēlotājas meklējumu ceļu uz lielu idejisku mākslu. Ar pirmajiem padomju realistiskās mākslas soļiem parādās darbi par tematiem, kas nemi no padomju dzīves: pilsoņu karš, cīņa pret interventiem, industrializācija, kolehozu, fabriku un rūpniecības, jaunās iekārtas radītie jaunie laudis. Šī glezniecība varēja rasties tikai dziļi izprotot tautu un tās intereses. Šāda glezniecība varēja rasties tāpēc, ka Padomju valstī māksla ir īsteni demokrātiska, saistīta ar īstēnību, ar tautas dzīvi. Tādēļ tā arī rod visdziļāko atbalstu visplašākajās tautas masās.

Rietumeiropas un atsevišķi nemot, arī buržuāziskās Latvijas māksla bija zaudējusi savu sociālo nozīmīgumu un sprāgumu, saviem māksliniekiem nenustādīja citas prasības kā tikai tīras estētikas un formalisma prasības. Bija vajadzīgi tikai «garīgi» uzgleznoti audekli, kas izsmalcināti tonālām attiecībām, kaut kādi sevišķi faktūras jauninājumi. Gleznas tema pa lielāku daļu nebija izšķirīga. Mākslinieki gadu desmitiem ilgi gandrīz vai alvēršās gleznu šī vārda ietvarā nozīmē, pilnīgi nododamies nedzīvīgai dabai, ahavājam utt., jo tās neprasa lielu idejisku spriegumu un radošā darba koncentrāciju. Radīta kaut kālai «sno-

bišķībai «izlases» sabiedrībai, glezniecība izvērtās par pašmērķi un formalistisku jauninājumu dēļ kļuva galīgi nesaprotama plašajām tautas masām, bet pašus māksliniekus pārvērtā šauros profesionāļos, ar iekšēju tukšuma apzīmējumu. Mākslinieks vairs neredzēja dzīvi cilvēkā, bet saskatīja tikai kaut kādu patikamu toņu rotuliju zaigojumu šai sejā. Viss pilnīgi nodedvēs savā modeļa tērpā attiecībā pret fonu, viņš mītējās interesēties par cilvēka raksturu. Viņš interesējās par formu, krāsām, gaismu un — tikai. Lūk, kādēļ padomju cilvēkam, kas nepazīst ādāzādus «šmus», bija tik neciešami garlaicīgi vēl mūsu nesenas izstādes. Padomju skatītājs muzejā, izstādēs let nevis tāpēc, lai glezniecībā meklētu gardēža baudu. Viņš tur grib redzēt patiesās dzīves attēlojumu. Gleznā viņš meklē aizkustinājumu, sajūsmu darbam, prieku par dzīvi, no gleznas viņš grib sūt veselīgas emocijas. Bet ko citu lai viņš izjūt, ja ne dusmas un nesaprašanu, kad viņam rāda kaut ko līdzīgu cilvēkam, kurš jāj uz kaut kā zīrgam līdzīga pa kaut ko, kas it kā līdzinās zemei.

Vai tas nozīmē, ka mūsu mākslinieki neprot gleznot tā, lai viņu gleznas varētu saprast, lai tās skatītāju pieriecinātu un satrauktu? Nebūt nē. Iemesls ir tikai viens un, pirmām kārtām, tas pats dziļi iesakņojies individualisms, nevēlēšanās attiekties it kā ne kādas «savas» manieres, «savas» viltēna, vēlēšanās palepoties ar «francisko vieglumu», sava gleznojuma īpatni, neatkārtājamo veidu. Ar šiem seklī paviršajiem, padomju mākslas izpratnei svešajiem strāvjoņiem mūsu tēlotāja mākslā nepieciešams cīnīties un tas jādara jo neatlaidīgi sevišķi tagad, kad līdz Vissavienības izstādei attieks vairs tikai neilgs laiks.

Viss mūsu radošie mākslinieki saņemusi valsts pasūtījumus no LPSR Mākslas lietu pārvaldes, daudzi tieši no Maskavas. Tas uzliek lielu atbildību. Latviešu padomju māksliniekiem vēl un vēlreiz jāiedziļinās savā darbā, ar visu nopietnību jāpieiet šim temam, pie kuram viņi strādā un kas pārslāvē mūsu republiku Vissavienības mākslas skatē Maskavā.

Latvijas Padomju mākslinieku savienība tuvākajā laikā organizē sliktu izstādi — skati skicēm, pie kurām strādā mākslinieki, neatkarīgi no jau saņemtajiem valsts pasūtījumiem. Šis ļoti nozīmīgais pasākums var palīdzēt dienas gaismā daudz vērtīga materiāla, kas sakrāties mākslinieku darbnīcās un ko var izliet Vissavienības izstādei. Nepieciešams tikai, lai Mākslas lietu pārvalde pasūtījuma veidā materiālu atbalstītu labākās izstādītās skicēs.

Gleznu izlasi Vissavienības izstādei neapstrīdami sekmēs arī sāgada maijā paredzētā izstāde «Rīgas osta un tās atjaunošana», kurā piedalīsies divdesmit pieci gleznotāji un grafiki. Pirms nosūtīšanas uz Maskavu Latvijā, tāpat kā pārējās republikās, notiks atklātā Vissavienības izstādei paredzēto darbu skatē. Visus šos pasākumus var tikai apsvēlēt, jo piedalīšanās Vissavienības izstādē, kam jābūt par svarīgāko notikumu 1946.-47. gada mākslas dzīvē, ir ne tikai atsevišķu meistaru, bet visas latviešu padomju tēlotājas mākslas goda lieta.

gadadienu. Pēc referāta dzēnieks Anatols Imermanis nolasija vairākus savus jaunākos dzejoļus. Fabrikas «Drēbnieks» jauniešu pašdarbības kolektīvs sniedza ļoti sagatavotu koncertu. Līdzīgas iedzīvotāju sapulces notiks arī turpmāk. Tanis paredzēja mūsu republikas levojāmāko rakstnieku un mākslas darbinieku satikšanos ar iedzīvotājiem.

Anatola Imermaņa dzejoļi

SARUNA PIE JŪRAS

Pie viņu kājām jūra dus, un kaijas
Kā baltas ūdens rozes vijņos smauž.
Kā kuģa klāju plaušums viņus aizā,
Un rīts ap viņiem zaigu tīklu auž.

Līdz bākas torņiem stiepjas mastu gatvē.
Sējā vēji tai cauri pilnām burām trauc.
Tas viņu matus tā kā rājas satver
Un tālā ceļā abus līdzī sauc.

Lauj vēja glāstiem jūrnieks brūno seju,
Un vēdu skaņām veras viņa krūtis.
To plata svītra klāj kā tētovejums,
Pie Leņģingradas durkļu ciņā gūtis.

Mirdz viņu mirdos saules zelta lomī,
Un selgā dodas zvejas tralers mazs.
To skatēm pavado, teic jūrnieks domīg:
— Par jūru skaitāks laikam nav nekās.

Kad tvākonī nes okeana elpa,
Un skrūves griež to uz priekšu dzen,
Sirds likmesms pilna tā kā kuģa telpa...
... Bet tevi tā kā jūru milu sen.

Ceļ meitene pret draugu acis savas
Un tālās dūmeņus ar skatu klauj:
— Man šķiet, nekās par virpu skaitāks nava.
Dvest dzīvību ik metalā tā ļauj.

Pie Daugavas, kur torņu mirdzuma zaigs
Pār Rīgu spārums plēš nu dienas vadu.
Bet katru reizi, kad nāk palu laiks,
Sirds tevi min un tālo Leņģingradu.

— Pie granitkrastiem Nevās viņi plok.
Un pils gleznām gadu simtu daļi,
Kur Admirālītes saspiests loks
Kā bulīta raids savu zelta smaili.

Un Vara jātnieks, augstu zirgā sliets,
Uz jūras pusi izstiepjis savu roku,
Kur vijņos atmirz varavīkšpains riets,
Un debess zilgme kuģu dūmiem nokūp.

Riets glādot tavām cirtām pāri slīd
Un vienkāršajam darba tērpam tavam,
Uz saules atspīdums uz bronzu krit,
Ko tavām krūtīm piespraudusi slava.

Tu laist, Lapas puses klusi šalc.
Bet reizēm tēlojas caur šūku liegu,
Kā spārdziens drēb celtnu granīta stalts,
Un skaudras ēnas tavās acīs iegult.

Pie Daugavas nu dienas vadu es.
Bet Rīgas ostā bieži redzēt gadās
Man kuģus, kas no tevis sveikas nes
Un mašīnas no tālās Leņģingradas.

Kad apju rakstā viņai virmot lieku
Un dzelzī šķaidu sprogas nocērpj kalts,
Līdz pašam dzīlēm jūtu gaīšu prieku,
Un virpā, liekas, tavu vārdu šalc. —

Pret molu sašķīst ūdens zolais kristāls.
Kā ota bangas baltas putas triepj.
Un sirmu dūmu strāku kuģis izstāts
Pie pamales kā garu tavu stiepij.

Un viņi redz, kā krūtīm šķelot gāles,
Ar mašīnkravu kuģi ostup pēd,
Lai jaunām virpām dūktu mašīnāles,
Lai Ķegums krācēs spētu gaismu smelt.

Un viņi redz, kā marīenkārnīs zvēro,
Kā dzidrais metāls dzirkstot kaušā list,
Lai tēraudkūļiem tālus ceļus mērot
Pulks jaunu kuģu varētu jo driz.

Tie dzird, kā kuģu silpnes balsis loka
Un atbaidi ik rūpnīcā sev rod.
Un mols tiem šķiet kā šaura balta roka,
Ko zeme jūrai sardraudzībā dod.

... Auž zaigu tīklu rīta spožā saiva.
Ir saules zelta enkurs zilgme mests.
Un dzīves siltā straume tā kā ļaivas
Uz gaīšu krastu divus mūžus nes.

VĒSTULE NATASAĪ

Bij jādzer tev līdz mielēm sāpju kauss.
Tās ielenkuma naktis atzīmst nevar.
Bet pieredzēji tu, kā diena aust
Un nosargāji pilsētu pie Nevās.

... Kad tikāmies, mums bij tik daudz ko teikt.
Maijā Vasardarā zaļus rakstus vērpā.
Un šķiti tu, kas parat nāvi veikt,
Tik skaista savā vienkāršajā tērpā.

Bij Leņģingradas dūmeņi pa mums.
Tie izlējas kā ozoli pēc aukas.
Un zilas tā kā dzimtais debesjums
Pār varoņkapiem vijolītes plauka.

Gais bija saldām šķaidu smaržām liets.
No zemes augs celtnu jaunie stāvi.
No brūna pumpura tā šķinas zieds,
Kas pārvarēja ziemas stingo nāvi.

Tevis acis spoguļojās dzīves rīts,
Un darbā viegla likās katru nasta.
So gāšumu es ceļā ņēmu līdz,
Kad šķīrāmies pie Nevās granitkrasta. —

Rakstnieku un mākslas darbinieku piedalīšanās vēlēšanu kampaņā

Padomju rakstnieki vienmēr rosīgi piedalījušies mūsu valsts un sabiedriskās dzīves levojāmākajās norisēs. Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanās Rakstnieku savienības partijas pirmorganizācijas uzraudzībā bija 7. vēlēšanu iecirkņa agitpunkts, ko vadīja B. Kaupužs. Rakstnieku savienības sekretārs K. Kraulīņš aktīvi darbojās Centralajā vēlēšanu komisijā, V. Lukss — 8. apgabala vēlēšanu komisijā. Pavisam vēlēšanu kampaņā piedalījušies 37 rakstnieki, uzstājoties pāri par 200 vēlēšanu sapulcēs Rīgā un provincē gan ar referātiem, gan darbu lasīšanu. Visaktīvāk vēlēšanu agitācijas darbā piedalījušies A. Balodis, A. Brodele, A. Čaks, E. Damburs, C. Dinere, K. Freinbergs, A. Grigulis, J. Grots, A. Imermanis, J. Grants, V. Lukss, I. Muiznieks, J. Plaudis, M. Rudzītis, Fr. Rokpelnis, M. Šacs, J. Vanags.

Dienas presē publicēti vairāki aktuali vēlēšanu dzejoļi un stāsti. Rakstnieki vairākkārt uzstājušies arī Rīgas radio pārraidēs.

Latviešu tautas morāli politiskās vienības demonstrācija, par kādu izvērtās LPSR Augstākās Padomes vēlēšanas, deva jaunu spēku pieplūdumu visām republikas kultūras dzīves nozarēm. Jau no pašas pirmās dienas vēlēšanu kampaņā mākslas darbinieki uzņemas veikt aktīvu agitācijas darbu par komunistu un bezparteišķo bloku.

Padomju Latvijas teatru darbinieki divu mēnešu laikā sniedza 672 koncertus un 172 izrādes, kuras apmeklēja 290.947 vēletāji. So sarakojumu skaitā reitēlīst tie daudzie koncerti un priekšnesumi, kurus vēletājiem sniedza Filharmonijas, Valsts cirka mākslinieki un mākslas skolu studijas. Rīgā vien vēletājiem bija sarīkotas 74 izrādes un 584 koncerti. Pārējie sarakojumi notika periferijā.

No tautas namu un kultūras namu mākslinieciskās pašdarbības pulciņu 1500 dalībniekiem bija noorganizētas 448 agitbrigādes vēletāju apkalpošanai. Kino darbinieki vēletājiem bija sagādājuši sevišķu pārsteigumu, izlaižot

vērtīgu dokumentālu filmu «Padomju Latvija». Šinis vēsturiskajās dienās filmu demonstrēja trīs Rīgas kinoteātros, kā arī Ventspilīs, Liepājās, Jelgavā, Jēkabpilī, Cēsīs un Daugavpils kinoteātri.

Bez tam speciāli vēlēšanām izdoti seši kino žurnālu numuri un seši deputātu kandidātu kino portreiti. 43 ceļojošie kino divu mēnešu laikā sniedza apmēram pusotra tūkstoš seansu, apkalpojot 130 tūkstoš vēletāju.

Bērnu grāmatas nedēļa
No 23. februāra līdz 3. martam notiek ACP kultūras daļas organizētā bērnu grāmatas nedēļa. Šī pasākuma nolūks plašāk iepazīstināt mūsu bērnu ar labākajām bērnu grāmatām, bērnu grāmatas nedēļas sarakojumos piedalās rakstnieki — A. Sakse, A. Brodele, V. Lukss, I. Lēmanis un C. Dinere, no lasot arī savus darbus. Katrs bērns — bērnu rīta dalībnieks, kā dāvanu saņems vairākas bērnu grāmatas. Šādi sarakojumi notiek arī Liepājā un Ventspilī.

Rakstnieku savienības agitpunktā

Agitpunkts, kas atradās Rakstnieku savienības telpās, Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanu kampaņā veicis levojājamu politisku un kultūras masu darbu sava iecirkņa vēletāju vidū. Agitpunkta darbība nav apstiprusi arī pēc vēlēšanām. Šīs dienas agitpunkta notika plaša bijušā vēlēšanu iecirkņa iedzīvotāju sapulce, sakarā ar Padomju Armijas divdesmiti devīto

J. V. STAĻINA RAKSTU CETURTAIS SĒJUMS

J. V. Staļina Rakstu ceturtajā sējumā ietilpst darbi, kas raksturo laiku no 1917. gada novembra līdz 1920. gada decembrim. Šajos neaizīmstamos gados padomju vara, uzvarējusi oktobrī, nedzirdēti smagā un varonīgā cīņā pret daudzām ienaidniekiem, izcīnīja sev tiesības pastāvēt.

Ceturtajā sējumā uzņemtie J. V. Staļina darbi rāda bolševiku partijas politikas, stratēģijas un taktikas saturu pilsoņu kara un ārvalstu intervencijas laikā. Apvienojot sevi skaidru, tīrredzīgu stāvokļa analīzi dažādos cīņas etapos ar dziļiem teoretiskiem vispārīgajiem, šie darbi ir ļoti svarīgi ieguldījums marksisma-lenīnisma dārgumu krātuvē.

Ar Lielo Oktobra socialistisko revolūciju sākās jauns laikmets mūsu valsts dzīvē, cilvēces vēsturē.

Raksturodams padomju revolūcijas attīstību, biedrs Staļins savā referātā Eaku Padomes svinīgajā sēdē 1920. g. 6. novembrī atzīmē galvenos etapus cīņā par padomju varas nostiprināšanu.

Pirmais posms — no padomju varas nodibināšanas Krievijā līdz vācu imperialisma sagrāvei. Šajā posmā rietumos turpinājās divu imperialistisko koalīciju cīņa.

«No iekšējā stāvokļa viedokļa šo posmu var raksturot kā vecās pasaules sabrukuma posmu Krievijā, kā visa vecās buržuāziskās varas aparāta sabrukuma posmu» (4. sējums, 384. lpp.).

Otrs posms sākas ar to laiku, kad Antante, sagrāvusi vācu imperialismu, noorganizēja intervenciju pret padomju republiku. Tas turpinājās līdz Denikina sagrāvei, pēc tam sākās trešais posms.

Otru posmu no iekšējo attiecību viedokļa biedrs Staļins raksturo kā «cētniecības periodu». Bija jāuzceļ jauns padomju valsts aparāts, jāorganizē nacionālās rūpniecības pārvalde, valsts apgāde ar akmeņogļiem, naftu, pārtiku, jāatjauno dzelzceļu transporta darbs, jārada jauna armija. Padomju varas pirmajos gados sevī sīki svarīgs bija uzdevums — organizēt socialistiskās tēvijas aizsardzību.

«Jāatzīst, ka cētniecība šajā periodā visumā klibo, jo galvenā cētniecības enerģija — deviņas desmitdaļas tās — tiek izlietota Sarkanās Armijas radīšanai, jo nāves cīņā ar Antantes spēkiem izšķiras jautājums par pašu Padomju Krievijas pastāvēšanu, bet pastāvēšanu šajā periodā varēja nosargāt tikai ar varēnās Sarkanās Armijas spēkiem» (386. lpp.).

Bolševiku partija, vadīdama tautas masu radošo entuziasmu un pašizliedzīgo varonību, sekmīgi izpildīja šos ārkārtīgi grūtos uzdevumus. Partiju veda pa drošu ceļu tās pārlaudītais vadonis lielais Lenīns.

Rakstā «Lenīns kā KKP organizators un vadonis» biedrs Staļins dod ievērojamu Lenīna — kā ģenīšļa vadona un skolotāja — raksturojumu, kas apvieno sevī «teoretisku spēku ar proletarietu kustības praktiski organizatorisku pieredzi» (314. lpp.). «Lenīns, un tieši viņš, — teiktis rakstā — ir tagad vispārīgākais un visvairāk norādītās proletarietu partijas vadonis pasaulē» (315. lpp.).

IV sējuma darbi stāsta par V. I. Lenīna un J. V. Staļina lielo draudzību svarīgo jautājumu atrisināšanā, kas bija jāveic partijai un valstij. IV sējumā ietilpst svarīgākie dokumenti, kurus sūtīja biedrs Staļins Lenīnam no frontēm, uz kuriem partijās CK un personīgi biedrs Lenīns virzīja Staļinu, lai atvairstu nāves briesmas, kas apdraudēja pašu padomju varas pastāvēšanu. J. V. Staļina Rakstu ceturtajā sējumā uzņemtie darbi rāda mums lielisku skatu — bolševiku partijas cīņu vaist, kara un ekonomiskās cētniecības nozarē varonīgajā laikmetā — tēvijas karā pret intervenciju un baltgvardiem 1918.—1920. gados.

I

Lenīns un Staļins ir nodibinājuši padomju valsti — pirmo socialistisko valsti pasaulē.

Biedrs Staļins strādā Lenīna vadītājā pirmajā Tautas Komisāru Padomē: pilsoņu kara laikā viņš ir Lenīna vietnieks Aizsardzības Padomē, Sarkanās Armijas svarīgāko uzvaru iedvesmotājs un organizētājs. Ārkārtīgi liela biedra Staļina loma nacionālā jautājuma izstrādāšanā un partijas nacionālās politikas principiālo pamatu definēšanā. Padomju varas pirmajos gados, strādādams kā tautas komisārs tautību lietās, biedrs Staļins tieši vada partijas un padomju varas darbu, atrisinot nacionālo jautājumu PSRS.

Tikai Oktobra apvērsums, izbeigdams veco buržuāzisko nacionālās atbrīvošanas kustību, uzstāja jaunu laikmetu — apspiesto tautību strādnieku un zemnieku socialistisko kustību pret visādiem, tātad arī pret nacionāliem, spaidiem, pret «savas» un «svēsas» buržuāzijas varu, pret imperialismu vispār» (163. lpp.). Biedrs Staļins uzsvēra oktobra apvērsuma vispasaules nozīmi, jo tas pacēlās jautājumu par apspiesto koloniju un puskoloniju tautību atbrīvošanu no imperialismā varas.

Savos rakstos un runās biedrs Staļins risina jautājumu par to, kā socialistiski jāizprot lozungi par nāciju pašnoteikšanās tiesībām līdz pat tiesībām atdalīties.

Nacionālā jautājuma atrisināšanai biedrs Staļins pieļiet kā nesaīdināms marksistiskās dialektikas meistars. Biedrs Staļins rāda, ka, tieši pateicoties tam, ka padomju vara deva pilnīgu brīvību tautām, pašatdzīdama izveidojušos padomju republiku neatkarību, radās tieksme apvienot tās, apvienības pamatā likot to kopīgo cīņu par socialismu pret imperialismu.

«Tā no vecās imperialistiskās vienotības salruma caur neatkarīgām padomju republikām Krievijas tautas nonāk pie jaunas brīvprātīgas brālīgas vienības» (229. lpp.).

Lenīns un Staļins ir Padomju Socialistisko Republiku Savienības iedvesmotāji un organizētāji. IV sējuma raksti rāda bolševiku partijas un biedra Staļina lielo darbu, nodibinot padomju republikas un apvienojot tās visas vienotā Padomju Socialistisko Republiku Savienībā.

Rakstā «Viens no kārtējiem uzdevumiem», kas publicēts 1913. g. 9. aprīlī, dzīli raksturota padomju varas būtība. Norādīdams uz valsts socialistiskās pārveidošanas pirmajiem panākumiem, J. V. Staļins atzīmē, «cik dziļi iespējams Padomju vara sabiedriskās dzīves porās. Centrā vara jau patiesi pieder tautai, ir izaugusi no darbaļaužu masām. Ar to izskaidrojams Padomju varas spēks un varēnība» (74. lpp.). Bet nomaļēs «Padomju vara vēl nav paguvusi kļūt tikpat lielā mērā par tautas varu», — teiktis rakstā. Dažādu tautību darbaļaužu saliedēšanai var palīdzēt padomju autonomija. «Tikai tādā ceļā vara var kļūt par tautas varu un kļūt mīla masām» (76. lpp.).

Nacionālā jautājuma pareizais atrisinājums, kura vadošos principus izstrādājis biedrs Staļins, bija svarīgs līdzeklis radīt stipru padomju valsti, viens no galvenajiem mūsu uzvaras cēloņiem pilsoņu karā.

Rakstā «Par kara stāvokli Dienvidos» biedrs Staļins norādīja:

«Lai karaspēks nīknā pilsoņu kara laikā varētu sekmīgi darboties, absolūti nepieciešama tās dzīvības cilvēcū vides vienība, saliedētība, kuras elementāri dzīvības sulas uztur šo karaspēku, pie kam šī vienība var būt nacionāla (sevišķi pilsoņu kara sākumā) vai šķiras vienība (sevišķi izvērstajā pilsoņu karā). Bez šādas vienības nav domājami ilgstoši panākumi karā» (288. lpp.).

Kontrevolūcija, kas pulcināja savus spēkus Krievijas nomaļēs, nevarēja panākt ne nacionālo, ne šķiras vienību. Pretēji tai, revolūcijas nometne, padomju nometne izvirzīja vienotu un saliedētu. «Iekšējā vienība ir tās rūpniecības, kultūras un politikājiem centris» — Maskavu un Pēterpili, — ar nacionālā ziņā vienotu iedzīvotāju sastāvu — galvenā kārtā krieviem — pārvērtās par revolūcijas bāzi» (265. lpp.).

Revolūcija balstījās uz šķiras apziņā saliedētu Krievijas proletarietu centru: «kas gan var būt par Padomju valdības bāzi, ja ne Pēterpils un Maskavas proletariats?» (286. lpp.).

1917. gada oktobrī Krievijas tautas atrada jaunu socialistisko Tēviju. Rīsnādams tālāk šo Lenīna ideju, biedrs Staļins runā par Krievijas tautu Tēvijas karu, kad tās aizstāvēja līdz pēdējai asins lasei savu padomju dzimteni. Šo jautājumu biedrs Staļins ļoti dziļi apgaismoja jau 1918. gada 14. martā rakstā «Ukrainas mezgls», sakarā ar Austrijas un Vācijas imperialistu uzbrukumu Ukrainai.

«Pret svešnieku jūgu, kas virzās no rietumiem, Padomju Ukraina sāk atbrīvošanas — Tēvijas karu — tāda ir Ukrainas tagadējo notikumu jēga» (47. lpp.).

Šajā taisnīgajā karā pret svešzemju verdzinātājiem un Ukrainas kontrevolucionāriem ukraiņiešu tauta nepalik vienlūta. Tai palīgā nāks citas Padomju Krievijas tautas un vispirms vecākā masa — krievu tauta.

«Vai gan būtu vēl jāpierāda, ka Ukrainā uzliesmojušam tēvijas karam ir visas izredzes cerēt uz Padomju Krievijas palīdzību visiem līdzekļiem?» (47. lpp.).

Pilsoņu kara laikā biedrs Staļins nenogurstot propagandē ideju par mūsu valsts tautu vienotību krievu tautas vadībā.

1920. gada 10. oktobrī rakstā «Padomju varas politika nacionālajā jautājumā Krievijā» viņš raksta:

«Trīs revolūcijas un pilsoņu kara gadi parādījuši, ka bez centrālās Krievijas un nomaļu savstarpējā atbalsta nav iespējama revolūcijas uzvara, nav iespējama Krievijas atbrīvošanās no imperialismā nāgmiem» (351. lpp.).

Bolševiku partijas, Lenīna un Staļina lielais darbs, saliedējot Krievijas tautas vienā draudzīgā padomju saimē, nesa savus augļus. Kara gaitā «nomaļēs, kas bija izbaudījušas visas okupācijas šausmas, radušies ļoti stipri tiek-

M. Galaktionovs

sme uz krievu proletariatu un uz tā valsts cētniecības formām, tieksme, kuras priekšā ir bezspēcīgi nomaļu valdību separatistiskie centieni» (226. lpp.). Krievu strādnieki un zemnieki nēca talkā brālīgajām tautām, sekmējot viņu atbrīvošanu no imperialistiskā jūga.

Skaidrs, zinātniski pamatots spēku samēru novērtējums deva iespēju pareizi orientēt darbaļaudis kritiskos karā brīžos. Tā, runādams par nomaļem, biedrs Staļins apgalvo, ka tam var būt tikai divas izejas:

«vai nu kopā ar Krieviju un tad — nomaļu darbaļaužu masu atbrīvošanās no imperialistiskā jūga; vai arī — kopā ar Antanti un tad — neatvairāms imperialistiskais jūgs.

Trešās izejas nav» (353. lpp.).

Staļina skaidrais vārds nonāca līdz miljonu cilvēku sirdim, iedvesmoja viņus cīņai pret socialistiskās revolūcijas ienaidniekiem.

II

Pilsoņu kara laikā Lenīns vadīja padomju valsts pārvēršanu par kara nometni. Lenīna un Staļina dotajam pareizajam un dziļajam spēku izvietojumam novērtējumam pilsoņu karā bija ļoti liela nozīme, izšķirot uzvaru par labu padomju nometnei. Biedra Staļina izstrādātās teoretiskās tezes jautājumos par aizmuguri un rezervēm izdarīja partijai lielu pakalpojumu cīņā pret kontrevolūciju. Tas jāsaprot ne tikai par karaspēka aizmuguri un armijas rezervēm. Abi šie jautājumi IV sējuma rakstos apskatīti plašā politiskā plāksnē.

Iztirzādāms tos, Staļins vadās no Lenīna norādījuma, ka, «lai vadītu karu kā pienākas, nepieciešama stipra organizēta aizmugure» (Lenīns, XXIII sēj., 304. lpp.).

Attīstīdams Lenīna tezi, biedrs Staļins māca, ka svarīgākais uzvaras noteikums ilgstošā lielā karā ir aizmugures stabilitāte, drošība. Aizmugure nav tikai armijas piedēklis, ienaidnieka triecieni jāiztur ne tikai armijām, — tie jāiztur arī aizmugurē. Tā bija jauna teoretiska teze, ko izstrādājis biedrs Staļins.

«Neviens armija pasaulē nevar uzvarēt (protams, runājot par ilgu un drošu uzvaru) bez drošas aizmugures. Aizmugurei frontē ļoti svarīga, jo tā, up tikai tā, uztur fronti ne tikai ar visiem pārtikas vadiem, bet arī ar cilvēkiem — karavīriem, ar noskaņojumu un idejām. Nedroša, un vēl vairāk, naidīga aizmugure katrā ziņā pārvērs vislabāko, visciešāk saliedētu armiju par neizturīgu un drupanu masu. Kolčaka un Denikina vājums izskaidrojams ar to, ka viņiem nebija «savas» aizmugures, ka viņi isti krievisko, krievu lielvalsts tieksmju iedvesmoti, bija spiesti celt fronti, apgādāt un papildināt to lielā mērā uz nekrievisko elementu rēķina, kas bija naidīgi šādām tieksmēm: viņi bija spiesti darboties rajonos, kas viņu karaspēkam bija pilnīgi sveši. Dabiski, ka karaspēks, kas nebija saliedēts iekšēji nacionāli un jo vairāk šķiras ziņā, saskarē ar naidīgo atmosferu saira, tikdiz Padomju karaspēks deva pirmo spēciģo triecienu» (323. lpp.).

Padomju aizmugures izturība un drošība kļuva par svarīgu Sarkanās Armijas uzvaru noteikumu.

«Pretēji nomaļem, Iekšējā Krievijā redzama pavasara cīņa. Pirmkārt, nacionālā ziņā tā ir vienota un saliedēta, jo deviņas desmitdaļas tās iedzīvotāju ir iekšējā; otrkārt, dzīvā vidē, kas uztur fronti un padomju karaspēka tiešo aizmuguri, šķiras vienības apzīnu var radīt viegli tādēļ, ka tajā ietilpst zemnieku vidū populārais Pēterpils un Maskavas proletariats, kas to cieši saliedē ap Padomju valdību.

Ar to, starp citu, izskaidrojams apbrīnojamais kontakts starp Padomju Krievijas aizmuguri un fronti, ar kādu nekad nevarēja lepoties Kolčaka-Denikina valdība...» (287.—288. lpp.).

Jēdzienam par aizmugures drošību, ko iedevs biedrs Staļins, ir ļoti liela zinātniska vērtība. Tas ne tikai dod iespēju izprast kara gaitu, bet rada pilnīgu skaidrību jautājumā, ar ko tad nosakāma aizmugures izšķirošā loma. Aizmugure var būt bagāta resursu ziņā un tomēr — vāja. Lielisks piemērs aizmugures lomas konkrētai analīzei ir raksts «Divas nometnes», kur raksturota imperialismā nometne un padomju nometne. Tajā parādīts, kā pirmā nometne kļūst vājāka, bet otra — nostiprinās.

Jēdzienā par aizmugures drošību ietilpst arī aizmugures organizētība. Visās frontēs, kur bija biedrs Staļins, viņš veļtēja vislielāko uzmanību aizmugures organizācijai.

«Armija nevar ilgi pastāvēt bez stipras aizmugures. Izturīgai fron-

tei nepieciešams, lai armija regulāri saņemtu no aizmugures papildinājumu, kaujas līdzekļus un pārtiku. Šajā ziņā izšķiroša nozīme bija tam, ka aizmugurē parādījās lietpratēji un prasmīgi administratori, galvenā kārtā progresīvie strādnieki, kas apzinīgi un nenogurstot strādāja mobilizācijas un apgādes lietā. Var droši teikt, ka Caricina nebūtu glābta bez šādiem administratoriem» (150.—151. lpp.).

Biedra Staļina lielo organizatorisko darbu stipras aizmugures izveidošanā spilgti rāda Rakstu IV sējumā publicētais «Partijas CK un Aizsardzības Padomes komisijas pārskats biedram Lenīnam par Permas krišanas iemesliem 1918. gada decembrī».

Kā jautājumā par aizmuguri, tā arī jautājumā par rezervēm biedrs Staļins meistariski pielieto marksistisko pētīšanas metodi. 1920. gada 27. oktobrī referātā «Par Republikas politisko stāvokli» viņš saka, ka «nīknāja karā starp Krieviju un Antanti, karā, kas ilgst trīs gadus un var ilgēt vēl trīs gadus, šādā karā jautājums par kaujas rezervēm ir izšķirošs» (376. lpp.).

Antantes rezerves ir — Vrangela karaspēks, jauno buržuāzisko valstu armijas, kontrevolūcijas spēki, kas darbojās padomju aizmugurē: Antantes rezerves — spēki, kas apspiež revolucionāro kustību kolonijās un Eiropā, to skaitā arī otrā internacionāle.

Padomju Armijas rezerves ir vispirms Sarkanā Armija un tālāk — revolucionārās kustības Rietumos un Austrumos.

Tāds ir Staļina traktējums jautājumā par rezervēm, traktējums, kas stipri atšķiras no agrāk pieņemtā. Analizēdams attīstības perspektīvu, biedrs Staļins secina, ka «Antantes rezerves kļūst no dienas dienā, bet Padomju Krievijas rezerves papildinās» (279. lpp.). Notikumu gaita pilnīgi attaisnoja šo paredzējumu.

Bet arī jautājumā par rezervēm biedrs Staļins uzsvēra aktivitātes un apzinības nozīmi: rezerves jārada, jāorganizē, jāgatavo. Šai ziņā ļoti svarīgi IV sējumā pirmo reizi publicētie dokumenti, kas attiecas uz 1920. gada augustu. «Par Republikas kaujas rezervju radīšanu». Te dota plaša un rūpīgi pārdomāta programma republikas kaujas rezervju izveidošanai. Biedrs Staļins atmasko Trocka dezorganizatorisko darbu, norādīdams, ka rezerves ir pārāk tālu no frontes, ka papildinājumi nav apmācīti, rezervēm ir nejaus eksrompta raksturs. «Nekavējoties jāskatās plānveidīgs darbs, apgādājot Republiku ar nopietnām rezervēm, — citādi mēs riskējam nokļūt jaunā «negaidītā» (ekā pērkons pie skaidrām debesīm) militārās katastrofas priekšā,» — rakstīja biedrs Staļins KK(b)P CK Politbirojam (349. lpp.).

Lenīna-Staļina politikai un taktikai jautājumā par aizmuguri un rezervēm, bolševiku lielajam organizatoriskajam darbam bija ļoti liela nozīme, nodrošinot Sarkanajai Armijai uzvaru pilsoņu karā.

III

IV sējumā ievietotie raksti ir dokumenti, kas liecina par bolševiku partijas spraigo politisko un militāro darbu, ir dažādu revolūcijas un pilsoņu kara posmu marksistiskās zinātniskās analīzes paraugi.

Pilsoņu karu daži mēģināja apskatīt kā cīņu starp revolūciju un iekšējo kontrevolūciju, kas saņēma zināmu atbalstu no ārienes. Tādā traktējumā tiek uzsvērti iekšējās kontrevolūcijas spēki, bet intervencijas loma atzīta par otršķirīgu. Biedrs Staļins pāriecinoši pierāda, ka kontrevolūcijas spēkiem Krievijā nebija nopietnas bāzes.

Biedrs Staļins uzskata pilsoņu karu par nāves cīņu starp proletarisko Krieviju un imperialistisko Antanti (353. lpp.). Ar to skaidri izcelts galvenais ienaidnieks, galvenais spēks, kas organizēja, uzturēja karu pret padomju republiku un vadīja šo karu. Ar to uzsvērts arī, cik nopietnas briesmas draudēja padomju nometnei, cik stipri bija jāsasprindzina spēki šo briesmu atvaišanai. Līdz ar to Staļina analīze pārliecinoši darbalaudis, ka padomju republikai ir spēki un iespēja uzvarēt imperialismā nometni. Viņš apgāž menševiku uzskatu, ka socialistiskā revolūcija nevar sākties un gūt panākumus Krievijā.

Atmaskodams trockismu, biedrs Staļins teica, ka «daži Oktobra apvērsuma dalībnieki bija pārliecināti, ka socialistiskā revolūcija Krievijā var vainagoties panākumiem un šie panākumi var būt ilgstoši tikai tādā gadījumā, ja revolūcijai Krievijā tieši sekos revolucionārā eksplozija Rietumos, dziļāka un nopietnāka, kas atbalstīs un virzīs uz priekšu revolūciju Krievijā; turklāt apgalvoja, ka šāda eksplozija katrā ziņā sāksies. Ar šo uzskata nepareizību pierādīja notikumi, jo socialistiskā Krievija, kas neatrada tiešu revolucionāru atbalstu pie Rietumu proletariāta un ko ielencā naidīgas valstis, sekmīgi turpina pastāvēt un attīstīties jau trīs gadus» (374.—375. lpp.).

Biedrs Staļins dod klasisku rakstu-

rojumu pilsoņu kara galvenajiem posmiem, apzīmējot tos par trim Antantes kara gājieniem.

Pirmais kara gājienis sākas 1919. gada pavasarī. Tas bija kombinēts karagājienis, pie kam tā centra smagums atradās Kolčaka darbības rajonā. Par spīti ļoti smagiem apstākļiem uzvaru guva Padomju Krievija. «Lieta tā, ka Krievijas aizmugure un tādā Krievijas armija izrādījusies lokānāka un izturīgāka nekā tās pretinieku aizmugure un armijas» (320. lpp.).

Otro karagājienī Antante uzņēma 1919. gada rudenī. Šā, arī kombinēta, karagājiena smaguma centrs atradās Dienvidos, Denikina darbības rajonā. Arī šoreiz tā pašā iemesla dēļ Padomju Krievija iznāca kā uzvarētāja no smagās krīzes.

Antantes trešais karagājienis — Polijas uzbrukums Krievijai 1920. gada vasarā. Tā neveiksme un Vrangela sāgrāve nozīmēja Padomju Krievijas galīgo uzvaru pilsoņu karā.

IV

Uzsvērdams aizmugures stabilitātes izšķirošo nozīmi, biedrs Staļins mācīja, ka no tā atkarīgs arī armiju stiprums, kas cīnās frontēs. IV sējumā uzņemtie raksti rāda bolševiku partijas lielo organizatorisko darbu, veidojot un stiprinot Sarkanā Armiju, un biedra Staļina kā lielā karavadoņa lomu, kas noteicis padomju kara stratēģijas un taktikas principus.

Lenīns un Staļins cēla Sarkanā Armiju kā organizētu, disciplinētu, politiski apzinīgu spēku. Izpildīdams partijas CK un Lenīna uzdevumu, biedrs Staļins stingru roku radīja kārtību frontē un aizmugurē, nokārtoja karaspēka vadību, organizēja tā apgādi. Viņš panāca ātru lūzumu viskritiskākajos stāvokļos frontē.

Pilsoņu kara gaitā spilgti parādījās Staļina stratēģiskais ģenijs. Biedrs Staļins izstrādāja svarīgākos stratēģiskos plānus, kuru dēļ cīeta neveiksmi un piedzīvoja sakāvi kontrevolūcijas un intervētu armijas. Pilsoņu kara laikā biedram Staļinam radās pārliecība, ka stratēģijas galvenais uzdevums — pareizi izraudzīties galvenā trieciena virzienu. Tam bija liela nozīme kara sekmīgā vadīšanā.

Kā jau teiktis, biedrs Staļins skaidri formulēja spēku izvietojanas galveno ipatnību pilsoņu karā: Sarkanā Armija ieņēma centrālo stāvokli attiecībā pret naidīgām armijām, kas atradās Krievijas nomaļēs. Lietojot vācu militāro terminoloģiju, var teikt, ka Sarkanā Armija darbojās pa iekšējām operācijas līnijām. Šāda darbības veida priekšrocība ir iespēja ātri manevrēt un koncentrēt spēkus noteiktā iecirknī. Bet veciem kara teoretikiem pat sapni nerādījis šāda darbība pilsoņu kara mērogos, kad pretējās frontes atradās viena no otras tākstojiem kilometru tālu.

Viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ pilsoņu karā uzvarēja padomju republika, bija tas, ka atsevišķos kara posmos Lenīna vadītā partija koncentrēja visus valsts spēkus vienā, galvenā pretinieka sagrāvei. Rakstu IV sējums liecina par biedra Staļina izcilo lomu, nosakot, kurp, pret kādu pretinieku jāvirza padomju bruņoto spēku galvenais trieciens.

Jau 1918. g. vasarā radās kontrevolūcijas spēku centri ar intervētu tiešo atbalstu un viņu vadībā uz Donas un austrumos no Volgas. Antante sāka realizēt savu plānu, veidodama nepārtrauktu frontes loku ap Centrālo Krieviju. Biedrs Staļins deva skaidru un dziļu izveidojušos stratēģiskā stāvokļa novērtējumu. Sarunā ar Jafraksta «Pravda» korespondentu viņš uzsvēra Dienvidu frontes nozīmi. «Jau stratēģiskais stāvoklis starp Donas kontrevolūciju un Astrachanas, Uralu un čekoslovaku bandām liecina par Dienvidu frontes nozīmi» (142. lpp.).

Biedrs Staļins raksturoja Carieņu kā trieciena centru, jo, baltgvardiem ieņemot Caricinu, varētu apvienoties kontrevolūcijas Dienvidu un Austrumu grupa. Teradies jūnijā sākumā Caricinā, biedrs Staļins enerģiskiem pasākumiem noorganizēja Carieņu aizsardzību un maizes nosūtīšanu Maskavā, kas cieta badu. Visi ienaidnieku mēģinājumi ieņemt Caricinu cieta neveiksmi Dienvidu un Austrumu kontrevolucionāriem neizdevās apvienoties ne 1918. gadā, ne vēlāk.

1918. gada beigās biedru Staļinu komandē uz Austrumu fronti. Savā ziņojumā viņš rāda sārumu, kas valdīja frontē, un kā vienu no iemesliem norāda uz Virspavēlniecības chaotisko stratēģisko vadību. Austrumu frontē kā galvenos virzienus norādīja te uz Orenburgu, te uz Jekaterinburgu, te palīgā trešajai armijai, kas atradās Permas rajonā. Veiksmi, 1919. gada 11. augustā, «Vēstulē V. I. Lenīnam par stāvokli Rietumu frontē» (pirmo reizi publicēta IV sējumā) biedrs Staļins rakstīja, ka Virspavēlniecība atļāva «Kolčakam vispirms sekaut III armiju, tad II, tad V un tādā kārtā bez vajadzības pasliktināja visas frontes darbu uz veselu pusgadu» (273. lpp.). Biedrs Staļins norādīja, kāda stratēģiska nozīme bija Permas zaudē-

J. V. STAĻINA RAKSTU CETURTAIS SĒJUMS

„NOSTAIGĀTAIS CEĻŠ“

(Lasītāja piezīmes par S. Alluļeva grāmatu)

(Turpinājums no 2. lappuses)

žanal, jo tā atver Kolčakam ceļu uz Vjatku un dod iespēju apvienoties ziemeļu un austrumu kontrevolucionāriem. Pateicoties biedra Staļina spertajiem soļiem, stāvoklis glābts.

1919. gada pavasarī biedrs Staļins atrodas jau Pēterpilī, kurai draud briesmas no Jūdēiča un baltsiem. Būtu dabiski, ievērojot tik lielas briesmas, pieprasīt lielas rezerves. Bet biedrs Staļins pareizi novērtē stratēģisko stāvokli visās frontēs. Zīmītē Lēninam viņš raksta: «Kolčaks ir visnopietnākais pretinieks, jo viņam pietiekami daudz telpas, lai atkāptos, pietiekami cilvēku materiāla armijai un viņa rīcībā ir ar maizi bagāta aizmurgu» (262. lpp.).

Biedrs Staļins raksturo Jūdēiča ģenerāli Rodzjanko kā «mušu», salīdzinot ar Kolčaku, un kategoriski noraida karaspēka piesūtīšanu Pēterpilī frontē uz Austrumu frontes rēķina. Enerģiski un droši rīkodamies, biedrs Staļins ar tiem spēkiem, kas bija viņa rīcībā, likvidēja briesmas, kas draudēja Pēterpilij. Pēc Lēnina un Staļina pieprasījuma uzbrukums galvenajam ienaidniekam — Kolčakam sekmiņi atstājās ar beidzās ar Kolčaka armijas sagrāvi.

1919. gada rudenī sevišķi bīstams stāvoklis bija Dienvidos. Briesmas draudēja tieši Maskavai. Galvenais ienaidnieks tagad bija Depikins. Oktobra sākumā biedru Staļinu nosūtīja uz Dienvidu fronti, kur viņš uzņemas karaspēka un operāciju vadību. 15. oktobrī biedrs Staļins nosūtīja vēstuli V. I. Lēninam no Dienvidu frontes, kurš liek priekšā stratēģisko plānu Depikina sagrāvēi. Šis plāns ir klasisks paraugs tam, kā pareizi jāizvēlas galvenā trieciena virzieni.

Biedrs Staļins asi kritiķā Virspavēlniecības vadoņa plānu, kas lika priekšā virzīt triecienu no Čaricinas uz Novorosijsku, pāri Donas stepēm. «Liek būtu pierādīt, ka šis ārpriekšais (pārdomātais) karaspēka mums naidīgā vidē, absolūti bez ceļiem, — draud mums ar pilnīgu katastrofu» (276. lpp.).

Biedrs Staļins liek priekšā «jau tagad, nesauzējot laiku, grozīt praksi» jau steidzamo vadoņa plānu un aizstāt to ar sādā: galveno triecienu virzīt no Voronežas rajona pāri Čarkovai — Donecas baseinam uz Rostovu. Pirmkārt, šeit nebūs mums naidīgas, bet otrādi — būs mums simpatizējoša vidē, kas atvieglos mūsu virzīšanos uz priekšu. Otrkārt, mēs iegūstam ļoti svarīgu (Donecas) dzelzceļa līniju un galveno artēriju, kas uztek Depikina armijai, — Voronežas-Rostovas līniju... Tieskārt, ar sādā virzīšanos uz priekšu mēs saņemam Depikina armiju divās daļās: no tām — brīvprātīgo armiju atstājam brokastim Machno, bet kazaku armijām draudam nonākt aizmurgu. Ceturtkārt, mēs iegūstam iespēju sanākt kazakus ar Depikinu... Piekrtkārt, mēs iegūstam akmeņogles, bet Depi-

kins paliek bez akmeņogļu...» (276.—277. lpp.).

Partijas Centrālā Komiteja pieņēma Staļina plānu, bet Sarkanā Armija to spīdzīgi realizēja. Denikina sagrāve bija izšķirošā uzvara pilsoņu karā. Pēc tam Antante jau vairs nospēja organizēt jaunu kombinētu karagājieni pret Padomju Krieviju. 1920. gada vasarā lai izdevās uzrādīt Krievijai Poliju, Maija beigās partijas CK sūtīa biedru Staļinu uz Dienvidrietumu fronti. Taj pašā laikā «Pravda» publicēts J. V. Staļina raksts «Jauns Antantes karagājieni pret Krieviju». Sajā saturā ziņā ārkārtīgi dziļajā rakstā biedrs Staļins teorētiski iztirza jautājumu par triecienu rajonu.

«Kārā vispār, pilsoņu karā sevišķi, izšķiroša uzvara nereti atkarīga no tā, vai triecienu rajons izdevīgi izraudzīts, vai izdevīgi izraudzīts tas rajons, no kurienes jūs esat nodomājuši dot pretiniekam galveno triecienu un atstāt to tālāk» (323. lpp.).

Biedrs Staļins ne tikai teorētiski pamatoja šo tezi, bet drīz vien parādīja arī tās pielietošanu praksē, organizēdams Dienvidrietumu frontē slaveno Zitimiras pārvirzumu.

«Nav šaubu, — teica Staļins par pārvirzumu rezultātiem, ka mūsu jātnieku armijas pārvirzums Zitimiras rajonā bija izšķirošā nozīme, radot lūzumu frontē» (337. lpp.).

Biedra Staļina vadībā Dienvidfrontes karaspēks nonāca līdz Ūvovai.

Biedrs Staļins norāda arī uz briesmām, kas draud padomju republikai no Dienvidiem. Atgādinājis, ka Polija nav viena, ka aiz viņas stāv Antante, viņš saka, ka «mūsu karaspēka aizmurgu» parādījis jauns Polijas sabiedrotis — Vrangels...» (339. lpp.). Biedrs Staļins pārliecināts, ka partijai savā karogā jāraksta jauns kārtējais lozungs: «Paturot priekš Vrangeli», «Nāve Vrangelim» (341. lpp.). Biedrs Staļins izstrādā priekšlikumus par Vrangela sagrāvi. Šos priekšlikumus CK apstiprina. Viņš rūpējas par frontes nostiprināšanu pret Vrangeli. Vadoties no Staļina norādījumiem, Sarkanā Armija likvidēja pēdējo kontrevolucionāru centru.

1920. gada oktobra vidū biedrs Staļins CK uzdevumā izbrauca uz Kaukazu. Šeit Antante vēl aizvien auda tiklus pret padomju notmetli. 1920. gada 30. novembrī publicētais sarunā ar laikraksta «Pravda» līdzstrādnieku biedrs Staļins deva spīdzīgu marksistisku analīzi politiskajam un stratēģiskajam stāvoklim Kaukāzā.

«Kaukāza svarīgo nozīmī revolūcijai nosaka ne tikai tas, ka Kaukāzā ir jāievieš, kurināmā un pārtikas avots, bet arī tā stāvoklis starp Eiropu un Aziju, it īpaši starp Krieviju un Turciju, un ar to, ka te atrodas ļoti svarīgie stratēģiskie un ekonomiskie ceļi (Batuma — Baku, Batuma — Tavriza, Batuma — Tavriza — Erzeruma).

Visu to nem vērā Antante, kas tagad, pārvaldot Konstantinopoli, šo Melnās jūras atslēgu, gribētu saglabāt tiešu ceļu uz Austrumiem pāri Aizkaukazam.

Kas galu galā nostiprināsies Kaukāzā, kas izmantos naftu un svarīgākās ceļus, kas ved Azijas iekšienē, revolūcija vai Antante — lūk, viss jautājums» (408. lpp.).

Jautājums izšķirš par labu revolūcijai. Antantes plānu neveiksmī vislielākā nozīme bija biedra Staļina lielajam organizatoriskajam un politiskajam darbam Kaukāzā. Biedrs Staļins ar savu gudro vārdu un Kaukāza tautu skaidro orientēšanu nostiprināja padomju autonomiju Dagestanā un pie Terekas, Azerbaidžanas padomju republiku. Biedrs Staļins paredzēja Gruzijas un Armēnijas tuvu atbrīvošanos no imperialisma jūga.

J. V. Staļina Rakstu IV sējuma iznākšana ir svarīgs notikums mūsu valsts idejiskajā dzīvē.

IV sējuma darbos mūsu priekšā atzīmst pilsoņu kara varonīgie gadi, kad Lēnins un Staļins kardināja padomju tautas uzvaru, vadīja mūsu zemes darbaueru miljonu cīņu, cēla Padomju Socialistisko Republiku Savienību.

«Visus pilsoņu kara gadus izēim Lēnina un Staļina cieša sadarbība. Viņi piecu pie piecu ceļā un nostiprina Sarkanā Armiju. Lēnins apspriežas ar Staļinu visos Padomju valsts politikas svarīgākajos jautājumos, kara stratēģijā un taktikā jautājumos. Kad Staļins atradās Padomju valsts otrā malā, izpildīdams Lēnina ārkārtīgi svarīgos politiskos un militāros uzdevumus, viņi visu laiku apmainījās vēstulēm, telegramām un zīmītēm. Staļins regulāri iepazīstināja Lēninu ar stāvokli frontē. Savās vēstulēs un telegramās Staļins sniedza meistariņu kara stāvokļa analīzi. Viņš pastāvīgi griezās pie Lēnina pēc palīdzības un atbalsta, kad stāvoklis frontē kļuva sevišķi draudošs. Lēnins ārkārtīgi uzmanīgi uzklausa Staļina lūgumus. Lēnins pastāvīgi turēja viņu notikumu kursā, informēja par politiskiem jaunumiem. Staļins bija Lēnina galvenais balsts Padomju valsts aizsardzības organizēšanā un vadīšanā. Pilsoņu karā partijas CK un personīgi Lēnins nosūtīja Staļinu uz tām frontēm, kas revolūcijai bija visbīstamākās un izšķirošas (Jofis Visarionovičs Staļins. «Isā biogrāfijs», otrās, izabotais un papildinātais izdevums», 80.—81. lpp.).

Biedra Staļina darbi, kas uzņemti IV sējumā, ir marksistiski leniniskās teorijas tālākais risinājums un papildinājums.

Dzīvošajā saskarē ar gudrās Staļina domas dokumentiem padomju ļaužu tagadējās un nākamās audzes smelies jaunus spēkus, lai nesavtīgi kalpotu komunismam.

Nesen pārdošanā nākusi laba un vajadzīga grāmata — veca bolševika pagrīdnieka S. Alluļeva atmiņas «Nostaigātais ceļš».

Katram padomju lasītājam, kurš māsējs VK(b)P vēstures īso kursu vai arī J. V. Staļina rakstus un biogrāfiju, S. Alluļeva grāmata būs ievērojams palīgavots, kas populārā veidā nošķo politiskus notikumus Aizkaukāza revolūcionarajā kustībā.

Atmiņas iesākas ar autora bērnības un jaunības dienām tais reālajos apstākļos, kas notēca viņa turpmāko dzīvi kā nepārtrauktu un nesamerināmu cīņu pret patvaldības režīmu, pret kapitalistiem un viņu rokaspulciem.

Savos priekšvārdos «Nostaigātajam ceļam» M. I. Kalinins atzīmē. Ka «mūsu kolchoznieki no tā skaidri redzēs, kā radās, veidojās un norūdījās bolševiki...»

Mūsu strādnieki šē atradīs savas ēķiras vēsturi, to slavenās cīņas vēsturi, kas pilna revolūcionara romantisma.

Padomju Intelligences plašās masas, studenti un visi, kas studē marksism-leninismu, šē atradīs daudz spilgtu papildinājumu «VK(b)P vēstures īsā kursa» teorētiskajam pamata tezum.

Ceru, ka profesura un partijas vēstures pasniedzēji plaši izmantos šo bagāto un vērtīgo avotu. Propagandistiem biedra Alluļeva grāmata būs ievērojams palīgs.

Grāmatas interesantais saturs attaisno M. I. Kalinina novērtējumu. Koncentrēti, dzīvi un salstoši izteiksmē autors stāsta par saviem sakariem ar cilvēkiem, kuri strādnieku masās un dzīā pagrīdē radīja proletariāta partiju un gatavoja revolūciju. Starp viņiem figurē arī Tifliss progresīvā Intelligencē ar Kalužiniju priekšgalā, ar ko draudzējās jaunais Aleksejs Pečkovs (M. Gorkijs), un Aizkaukāza marksistiskās socialdemokrātijas pamatu lieciji Jofis Džugašvili (Staļins), Čulukidze, Kečovs un vesela rinda vēlāk pazīstamu mūsu partijas darbinieku. Šai strādnieku ēķiras cīņās pret patvaldību asajā periodā biedrs Staļins 1905. gada 3. janvāra proklamācijā, alcinādams strādniekus cēlāk sasiegties pa partijas komitejām, norādīja, ka toreizējā Krievijā esot «pielādēta taute-ne ar uzvilkto gali, kas var radīt sprādzienu pie mazākā satricinājuma». «Jā, biedri, — rakstīja Staļins, — nav tālu tas laiks, kad krievu revolūcija uzvilks buras un noslaucīs no zemes visus nelietīgo nicinātā cara tron!» (J. V. Staļins, 1. sē. 79. lpp.).

Biedra Staļina atcīnījumi, vadot revolūcionāro cīņu Aizkaukāzā, par spī-

ti visām nežēlīgajām carisma represijām, ātrāda plašu atbalsti strādnieku masās un ļaudīs, kas sevi bija pilnīgi ziedojuši revolūcijas lietai.

S. Alluļeva grāmata ļoti skaidri parādīta eseri un meņševiku kontrevolucionārā loma.

Sasūtuma pilnas ir tās vecā bolševika atmiņu rindas, kur viņš runā par nodevēju nobendētiem izciliem revolūcionāriem: Lado Kečoveli, Petru Montine un citiem.

Katrs grāmatas «Nostaigātais ceļš» lasītājs no tās daudz ko sapratis par grūto un nesamerināmo cīņu ar revolūcijas ienaidniekiem, to cīņu, kurā izauga un norūdījās Lēnina-Staļina partijas kadri.

S. Alluļeva atmiņas spilgti parādīta revolūcionārs — profesionāls rīdzinieks Viktors Kurnatovskis, kas viens no pirmajiem iepazīstināja Aizkaukāza marksistus ar sava drauga Vladimira Iļiča Lēnina darbību. Pēc atmiņu autora liecības, Kurnatovskis bijis arī viens no pirmajiem, kas novērtēja Soso (J. V. Staļina) dedzīgo sirdi, viņa dzīlo prātu, viņa izsīguo nodešanas partijas, revolūcijas lietai. Jofis Džugašvili (Staļins) un Kurnatovskis sdrāudzās un kopīgi uzskā izšķirējo cīņu pret Noju Zordaniju, kas traucēja proletariāta revolūcionārās partijas uzbūvi. Cara valdība ik uz sola valēja revolūcionāros darbiniekus un, par spīti konspirācijai un apvainojuma pierādījuma trūkumam, tos arestēja un izsūtīja uz tālām ziemeļu nomalēm. Tā V. Kurnatovskis izsūtīja uz Senkursku, kur viņš ar tam piemēto revolūcionāro degsmi turpināja savu darbu, vadīdams marksistu pulciņu, kas komplektējās no trimdā izsūtītiem revolūcionāriem.

Atmiņu autors pats bija izsūtīts uz Pīgevu, no kurienes viņš izbēga, lai atgrieztos Kaukāzā un turpinātu revolūcionāro cīņu.

Archangelskas, Volodgas un citu apgabalu archivi glābā milzumu visvērtīgāko materiālu, kas nošķo politiskās trimdas dzīvi un darbību patvaldības laikā. Diemžēl, šē archivi lielāko tiešu pagaidām paliek vēl neizstrādēti un neizmantoti; vēl tie nav padarīti pieejami plašām lasītāju masām, kuras izrāda pīeaugošu interesi par revolūcionāro pagātni.

«Nostaigātais ceļš» Ilustrēts foto uzņēmumu reprodukcijām, kas rāda revolūcionāros darbiniekus un vietas, kur radās pirmās bolševistiskās organizācijas.

Pieliktie archivu materiāli papildina S. Alluļeva atmiņas ar oficiāliem datiem par žandarmērijas «modrību» un citiem dokumentiem, kas grāmata padara vēl vērtīgāku. K. Koničevs

*) С. Аллу́ев. «Прелюдия к пути». Гиз Москва 1946.

LEŅINA TĒLS LUGĀ „KREMLA KURANTI“

Divos Rīgas teatros sākušies Nikolaja Pogodina lugas «Kremla kuranti» iestudēšanas darbi. Pirmo reizi uz latviešu skatuves parādīsies lielo revolūcijas vadoču — Lēnina un Staļina — tēli.

Luga «Kremla kuranti» mums stāsta, kā vajaga dzīvot un pārvarēt grūtības, lai uzceltu jaunu sabiedrību. Tagad, kad mūsu zeme gūst tik lielus sasniegumus saimniecības un kultūras laukā, kad tā iet pretī jaunām celtniecības uzvarām, latviešu skatītājs un aktieris lugā «Kremla kuranti» atradīs daudz pamācīga un vērtīga.

N. Pogodins bija viens no pirmajiem, kas radīja Lēnina skatuvisko tēlu. Jau Oktobra socialistiskās revolūcijas divdesmitajā gadadiņā konkursā par labāko padomju lugu deva pirmos padomju dramaturģu darbus ar Lēnina tēla atveidojumu. Šis lugs (Pogodina «Cilvēks ar šauteni», Treņeva «Ļevas krastā», Korņeļuka «Taisnība»), kā arī citas, kas radušās vēlākos gados (Kazakova «Čekists», A. Tolstoja «Ceļš uz uzvaru» u. c.) bija pirmie mēģinājumi radīt izteiksmīgus un patiesus darbaļaužu lielo vadoču Lēnina un Staļina tēlus — padomju tautas vēsturisko uzvaru un cīņas par komunismu iedvesmotājus.

Pirmajās lugās Lēnina un Staļina tēli bija tikai epizodiski. Tajās Lēnins mēs redzējām gan tribīnē, gan savā darbības kabinetā, tajās nebija viņa darbības dziļāka skatījuma. Tas tāpēc, ka ainas, kurās darbojās Lēnins, bija vienkārša vēsturisku dokumentu un faktu montāža. Tās Lēnina rādīja tikai ārēji. Pirmajam lugu pār Lēninu trūka račošas fantāzijas, poētiskas izdomas, kas atšķir mākslu no dokumentālas hronikas. Ja mākslas darbā nav izmantota mākslinieka radošā un dzīves pieredze, ja trūkst patstāvīgas pieejas temat, tad tēls būs tikai ilustratīvs, mākslins un literatūras darbu vērtību vēsturisko faktū visiem pazīstamo vēsturisko faktū pareizi atēlojums, bet arī raksturu un situāciju oriģināls māksliniecisks atveidojums, kas sniedz jaunas domas un atziņas.

Literatūrā mums ir tik ievērojami mākslas pieminekļi par Lēninu, kā

Gorkija tēlojums ar Majakovska poema «Lēnins». Lēnina — revolūcijas tribūna — tēlu romānā «Antopodsmītais gads» atveidojis A. Tolstojs. Viņa romānā «Maize» zīmēti atsevišķi notikumi, kas parāda Lēnina lielumu, vienkāršību, cilvēcību.

Lēnina tēls atveidošanā lieki nopelni tēlotājam mākslīn. Mākslinieku Altmāna, Andrejeva, Brodskā pirmos mēģinājumus pēdējos gados papildinājis mākslinieks Vasiljevs un citi.

Lielisku Lēnina tēla iemiesojumu uz kinoteātra ekrāniem devuši mākslinieki Ščukins, Strauchs, Skorobogatovs, Lēnina tēlu dramaturģijā sniedz N. Pogodins savā lugā «Kremla kuranti». Šai lugā Pogodins atsakās no vienkāršā, mehāniska dokumentu montēšanas paņēmiņa. Lugas centrālā persona ir Lēnins. Lēnina tēla un laika atveidojumā mēs jūtam reālu dzīves un notikumu iztūti.

Lugā parādīta Lēnina mīla uz savu zemi, viņa nesaraujamās saites ar tautu. Jau pirmajā ainā, kas lasītāju aizved mednieka būdīgā pie ezera, kur Lēnins izbraucis medībās, iztelta Lēnina dziļā vēlšanās iepazīties ar cilvēku domām, viņu dzīvi, noskaņojumu un Lēnina rūpes par savas zemes un tautas likteniem. Un piektajā ainā, kurā stāstīts par Lēnina satikšanos ar Ribakovu un tramvaja strādniekiem, mēs redzam, kā Lēnins mobilizē klausītājus, ietaujā un pārliecina viņus.

Ar padomju cilvēkiem var cīnīties un saptot par nākotni. Lēnins saka Ribakovam: — Es jums atklāšu noslēpumu... dzareiz es sapņoju... — Lēnins, kā saka Ribakovs, redz aiz tīkstos kilometriem. Viņš iedvēs cilvēkos gribu un enerģiju pasaulē pārveidošanai, viņš uzmodina viņus radošam darbam. Šos Lēnina vaibstus pirmām kārtām arī zīmē N. Pogodins.

Notikumi risinās āmagaļē 1920. gadā. Maskavā, pie Tveras vārtiem, starp spekulantiem un bezjaukniekiem, baznīcas kalpiem, kas zelta krustus maina pret miltiem, starp aferistiem, kas tirgojas ar pornografisku literatūru, staigā inženieris Zabeļins. Viņš pie-

dāvā pirms kara ražošas Lēnina fabrikas ugunsdrošos sērķociņus. Viņam nav kur pielikt savas rokas. Viņš ir ievērojams speciālists — enerģētiks, pazīstamu grāmata autors. Viņš demonstratīvi tirgojas ar sērķociņiem: lūk, ar ko spiests nodarboties ievērojams zinātnieks!

Kremla pulkstenis kļušē — Valsti sabojāties galvenais pulkstenis. Kremla kuranti stāv. Ja Londonā Vestminsteras abatijā apstātos kuranti, ko tad teiktu anglis? — Zabeļins prasa spekulantiem. Un pats atbild: — Anglis teiktu, ka Anglija mirst. — Zabeļins apmulsis lielo notikumu priekšā, viņš nav pārliecināts par to, vai varēs atrast sev piemērotu darbu.

Un lūk — Zabeļins Kremli, Lēnina kabinetā. Blakus Lēninam te redzam Staļinu un Dzeržinski. Valsts vadītāji ar Zabeļinu apspriež valsts elektrifikācijas perspektīvas, lūdz viņu sastādīt ziņojumu par šo pasākumu, viņam liek priekšā uzņemties «Viskrievijas iestādes» vadību, kuras uzdevums elektrificēt valsti.

Lēnins saprot, ka Zabeļins — godīgs zinātnieks un viņu nevar neizraut elektrifikācijas grandiozā programā.

— Kremla pulkstenis nekad nedrīkst kļušēti! — saka Lēnins. Pogodins uzņemas veikt konkrētu uzdevumu — parādīt Lēninu kā cilvēku, kas revolūcionārās domas iemieso īstenībā. Kremla kurantu poētisko temu mēs izjūtam visā lugā. Lēnins iemiesina pulksteņmeistaru izlabot Kremla kurentus tā, lai tie varētu spēlēt «Internacionāli». Lēnins pāceļ tramvaju strādnieku gara možumu ar revolūcijas perspektīvam. — Es jums pasūtīšu, kā vajāga saptot, — saka Lēnins Ribakovam.

Ubadze prasa dāvanu. Lēninam nav līdz naudas. Tās nav arī Ribakovam. Nabadze, nezinādama, ar ko srunājis piebilst: — Paši jūs sliktāki par nabaģiem. — Vīna žēlojas, ka ar ubagošanu vairs neko nevar iegūt.

— Tas taču šausmīgi, — saka Lēnins, — pat ubagi dzīvo sliktāk nekā pirms

kara... Sādžēs ļaudīs dzīvo pie skalu gaismas.

Un Lēnins pēkšņi jautā Ribakovam: — Kā jūs domājat, vai mēs vēršim realizēt elektrifikāciju? — Ārkārtīgi grūtajos apstākļos Lēnins domā par elektrifikāciju. Bet Lēnina sapnis nav mirāzs, tas balstās uz sabiedriskiem likumiem uz ticību tautas radošajiem spēkiem. Lēnins vienmēr norādīja, ka socialismu vajāga celt, domājot un sapņojot par augstajiem sabiedrības ideāliem.

«Kremla kuranti» stāsta par revolūcionāro tēlu spēku. Stāstot par mūsu dzimtenes pagātni, šī luga kļūst arī par sīdiena un rītdienas lugu.

Lēnins sarunājas ar angļu rakstnieku. — Jūs esat saptotājs, mister Lēnin, — spriež rakstnieks. — Jūs priekšā mīlīga, plakana, sasulusi zeme, drīzāk ar aziatiskiem nekā eiropiskiem iedzīvotājiem, zeme, kas izklīdz savu pirmsvētes kiledzienu, bet jūs saptotājs dot tai elektrību. Jūs esat savāds saptotājs, mister Lēnin.

— Atbrauciet pie mums pēc desmit gadiem, — atbild Lēnins.

— Bet vai jūs būsit pēc desmit gadiem?

Lēnins pārliecināti un mierīgi atbild:

— Būsīm.

Lugas beigās kuranti spēlē «Internacionāli». Lēnins priecīgi runā: — Spēlē! Tā liela lieta, biedri. Tas nu uz visiem laikiem.

Tāpat pieplūdās arī pārējās Lēnina domas. Kremla kuranti šī jaunu laiku, aicinā uz jaunām cīņām un uzvarām.

Lielais franču rakstnieks un cīnītājs Anri Barbliss kādreiz rakstīja: «Lēnins dzīvo visur, kur ir revolūcionāri. Bet var teikt, ka nevienā tā nav iemiesota Lēnina domas un vārds kā Staļina. Staļins — tas ir Lēnins šodien.»

Kremla kuranti šodien liek Staļina vadībā aicina cīnīties, pārvarēt grūtības, veidot mūsu dzīvi vēl krāšņāku.

Emilija Akmeņe

Strādnieki dzied

Dimd veseri — liesmas dzēļ tēraudā, Dreb rūpnicu mīlēpi dzīvībā, Un sirdis dzied mašīnu ritumā.

Dimd veseri — dzīvi mēs izkaļam, Mirdz tērauds — mēs stipri to ledzjam, Kaist uguns — tai liesmojot strādājam.

Augs Dzimtene piecādē trauksmatnā, Kā sirds mums tik gaļa un kveļona, Kā darbs mūsu — spēkplīna, ziedoša.

To dzejā un muzikā tēlojam, To mašīnu darbūdnā apskaujam, Dimd veseri — nākotni izkaļam!

Monuments biedram Staļinam

Baltās jūras — Baltijas karaļa maļā cels monumentu Padomju Savienības Ģenerālisimam J. V. Staļinam (projekta autori — Staļina premijas laureāts skulptors N. Tomskis un arhitekts A. Kovaljevs). Monumentu cels pie slūžas nr. 1 Oņegas ezera ūdena fonā. Biedra Staļina skulptūra, kas atrodasies uz augsta postamenta, būs tālu redzama no Oņegas ezera un Poveņecas pilsētas.

Monumentā, kura projektu apstiprinājis Mākslas lietu komiteja pie PSRS Ministru Padomes, biedrs Staļins atēlota visā augumā militāras formas mētelī un cepurē. Lielā vadoņa skats tiecas tālumā, viena roka patāzta zem mētēla atloka. Monumenta kopīgais augstums 18,5 metri, 8,5 metrus augstā skulptūra būs darināta no izturīga materiāla. Monumenta postaments būs apkārt ar Karelijas granītu, tad pats granīts segs arī kāpnevīdīgo pamatni. Postamenta fasādī greznos bronzā darināts «Uzvaras» ordeņa ur uzraksts «Ģenerālisimuss Staļins».

S. MICHALKOVA „SEVIŠKS UZDEVUMS” (LPSR Jaunatnes teātra uzvedums)

Sergejs Michalkovs — viens no popularākajiem padomju rakstniekiem, kas ar savām dzejām, fabulām un dramatiskajiem sacerējumiem iekarojis mazo lasītāju un jaunatnes simpatijas. Ne velti par bērnu dzejām viņam piešķirta Staļina premija. Viņš labi pazīst bērnu pasauli, viņu interešu loku, mākslīgi sarunāties ar bērniem par visdažādākajām tēmām. Tai pašā laikā Sergejs Michalkovs neparasti daudzpusīgs materiāla izvēlē un sīzeta apdarē: viņš vienādi labi prot saistošas fantastikas mākslu, kā arī talantīgi izvēlas tipiskāko no laikmetīgā, no mūsu ikdienas. Viņa luga «Smieklī un asaras», kurā fantastikas elementi savijas ar reālo īstenību, bija liels sasniegums bērnu dramaturģijas laukā. Tagad mūsu priekšā jauns komedijas žanra sacerējums. «Sevišķs uzdevums» — luga, kas veltīta bērniem ar viņu dažādajām tieksmēm un cenšanos atdarināt pieaugušos. Lugas sīzētisko audumu veido pionieri kara spēle. Sadalījušies divās nometnēs — «dienvidniekos» un «ziemeļniekos», pionieri sāk «karu» pēc visiem kara mākslas noteikumiem: sastāda kaujas operāciju plānu, darbojas izlūki, plaši pielieto kara viltību — vārdu sakot, viss kā istā karā. Apstākļi, ka pionieri «kara darbība» izvērsās neseno kauju vietās (visur redzamas dzilas bumbu izrautas bedres, saplosīti koku stumbri u. t. t.), uz skatuves notiekošajai darbībai dod īpašu nopietnību un nozīmību. Darbība risinās parastu dzīves apstākļu fonā: tepat blakus atrodas «mierīga» vasarnīca ar dārzu un sētu ap to, Pirmā Maija vārdā nosauktais kolchozs (pēdējā cēlienā) ar tipisko naktssarga figuru utml. Viss tas padara izrādi nopietnu un skatāmu ne tikai bērniem, bet arī pieaugušajiem.

Michalkova lugas galvenā izcilā īpašība ir tā, ka autora domas tajā izteiktas bez sausām pamācībām. Draudzības, pienākuma apziņas ideja, cīņa ar mazdūšību, iniciatīvas atbalsts — viss tas parādīts vienkārši, nesamāksloti. Bet lugas sabiedriskā morālī motīvi tik aktuali, ka tās uzvedums audzināšā ziņā ir sevišķi svarīgs un vajadzīgs.

«Sevišķa uzdevuma» galvenais varonis — meitene pioniere Zeņa Chvata. «Dienvidnieku» uzdevumā viņai jāiekļūst «pretinieka» nometnē, jāuzzina tā karaspēka novietojums un plāni. Tas saistīts ar «risku», taču enerģiskā Zeņa uzdevumu veic. Ar citu vārdu viņa iekļūst Kuzņecova vasarnīcā, kas, izrādās, ir «ziemeļnieku» štābs. Izmanojot draudzenes neuzmanību, viņa uzzina no tās «kara noslēpumu», izvelk no ūdens caurules «ienaidnieka» nometnes karogu, atbrīvo no «gūsta» savus draugus un ierodas atpakaļ. Viņa lieliski veica savu «izlūka» darbu, izpildīja savas «karaspēka daļas» «sevišķo uzdevumu», apliecinot veiklību, izturību un māku orientēties sarežģītos apstākļos, t. i., apliecināja visas tās īpašības, kas nepieciešamas pionierim — nākamajam cīnītājam.

Sākumā liekas, ka «Sevišķā uzdevumā» nav ne dzīlas domas, ne saistošas intrigas, jo pats lugas sīzētis neskaidrs iznākums, taču izrādei svešs jebkāds schematisms, tā skatāma ar lielu interesi, aizrauj skatītāju arī ar savu tēlu galeriju un tehnisko gatavību. Tas tāpēc, ka autors pilnībā apguvis komedijas žanra mākslu, bet Jaunatnes teātri

rim izdevies šo komedijas līniju izturēt no sākuma līdz galam, kaut gan izrādei netrūkst arī režijas kļūdu. Ja komedija vispār ir viens no grūtākajiem literāri teātrāliem žanriem, tad komedijai, kas domāta bērniem, jāzceļas ar spilgtām krāsām, tai jau pašā savā faktūrā jābūt greznai un vieglai, dzīvespriecīgai un gaišai. Tās sīzetai jābūt vienkāršam un skaidram, tai jāsaista mazie skatītāji ar pārsteidzošām situācijām un tai pašā laikā jābūt patiesīgai, neviltotai.

Jaunatnes teātra režisorei Olga Borņmanei izdevies radīt pilnā mērā profesionālu izrādi, kurā daudz krāsainu vietu (piemēram, ainas, kas risinās Kuzņecova vasarnīcā, otrā cēlienā: kolchoza naktssarga saruna ar veco Agrafenu u. c.), taču visumā tā nav pietiekami monolīta un vienota, pirmā aina noteikti vājāka par divām pārējām. Tajā gan redzami visi ārējie efektīvu elementu: sagūstītās «mēles» nopratināšana, krāsu un gaismas spēle, taču visu to nesaisa darbības kopība, tajā jūtas nogurums, neviengabalainība. Vairāk pirmās ainas galvenais trūkums ir tas, ka tajā pārāk daudz skraidīšanas un ārēja trokšņa, daudz ārējās teātrāles paņēmieni un maz īstas dzīves elpas. Sākot ar otro cēlienu, izrādes ritms kļūst rūpīgāks, izrādē jūtama dzīvība un tiešamība, kas taču vienmēr saista skatītāju. Jaunie skatītāji visu uz skatuves notiekošo uzņem pilnīgi nopietni, aizmiršot, ka viņu priekšā ir ne karavīri, bet pionieri, ne īsts karš, bet tikai pionieri spēle. Viņus aizrauj situācijas sasprindzinātība, vairāk pat tā nopietnība, ar kādu aktieri izpilda «kaujas uzdevumus».

Izrādes panākumus sekmē rūpīgais tēlotāju darbs un samērā izdevušās mākslinieciskās L. Hercmāra dekorācijas, sevišķi otrā un trešajā cēlienā.

Izrādes centrā — Zeņa Chvata, viens no drosmīgajiem «karaspēka» «ziemeļnieku» grupas «izlūkiem». Viņas lomu labi tēlo Elvira Baldiņa, Dodoties ar «sevišķo uzdevumu» «ienaidnieka» aizmugurē, viņa darbojas droši un veikli, tai pašā laikā būdama arī ļoti uzmanīga.

Ar labu komišo Tālvāldis Maciejovskis tēlo Serjožu Klimovu — egoistu un pašmīli, kam viss notiekošais — tikai spēle. Viņš bailīgs, auksts un pārāk apdomīgs. Vārdadienas pīrāgs viņam ir daudz interesantāks par spēli, šī pīrāga dēļ viņš atstāj savu nodalu pašā «kara» karstumā. Viņš izturas ne kā sabiedrīks cilvēks un cīnītājs, bet kā sīkpilsonis, un skatītāji gavilē, kad šis «dezertieris» iekrīt slazdos.

Zeņas un Serjožas biedrus autors zīmējis jau daudz schematicāk, taču ar režijas un izpildītāju pūlēm panākta dzīva izrāde: uz skatuves patiesi, dzīvi bērni, kas mīl dzīvi un mūsu slavenu Armiju. Visi tēli pietiekami reljefi un nesaplūst kopīgā masā, kaut gan šīs briesmas lestadētājam varēja draudēt. Labi izdevušies «dienvidnieku» drosmīgā «gūstekņa» Gavrīka (Lucija Baumane), «dienvidnieku» un «ziemeļnieku» komandieru Mišas Lozņikova (Erika Locina) un Vasjas Kuzņecova (Vilis Kimelis) un citu tēli. Epizodiskajās lomās spilgtus tēlus radīja nopietni bagātā māksliniece Ella Jēkabsonsone vecās Agrafenas lomā un Augusts Pommers — kolchoza naktssarga lomā.

Michalkova «Sevišķs uzdevums» Jaunatnes teātra iestudējumā apliecināja teātra gribu izturēt stingru repertuāra līniju, kas atbilst padomju teātra garam, otrkārt — teātris cenšas pacelties istas teātra kultūras līmeni.

N. B.

GRĀMATAS BĒRNIEM

1946. GADA RAŽA

Visai ražīgs bijis Latvijas valsts izdevniecības jaunatnes apgāda darbs pagājušajā gadā. Mūsu priekšā divi duci grāmatu bērniem, kuru glītāis ietērs un skaistās ilustrācijas var iepriecināt katru mazu lasītāju. Par ko stāsta šīs grāmatas, ko tās sniedz bērniem? Pietiek pārlūkot virsrakstus, lai par to gūtu noteiktu jēgu. «Stāsti par zvēriem», «Trīs sivēniņi», «Vāverīte», «Zilīte un zilonis», «Pēdējā muša», «Slavenais pilēns Tims», «Pince», «Zvēri Rīgas zooloģiskā dārzā» — tās pa lielāki tiesai skan šo grāmatu virsraksti. Te mums patiešām ir darīšana ar veselu zooloģisku dārzu. Vārdam nav vietas, stāsti par zvēru pasauli tuvi bērnu psiholoģijai, un viņi izdošana ir vajadzīga. Bet mums nepieciešamas arī tādas grāmatas, kas palīdzētu bērnam spert pirmos solus mūsu socialistiskās tagadnes izprašanā, kas no agrām dienām audzinātu viņu par drosmīgu, krietnu cilvēku, un padomju pilsoni, kas iedvestu viņā mīlu uz mūsu skaisto dzimteni. VK(b)PK lēmumā par žurnāliem «Zvezda» un «Leningrad» nosprausts mūsu rakstniecības uzdevums: «Padomju literatūras uzdevums ir palīdzēt valstij pareizi audzināt jaunatni, atsaukties tās prasībām izaudzināt jauno paaudzi mūndru, tādu, kas tie savai lietai, ne bīstas ķēršņū, ir gatava pārvarēt katru kavēkli.» Šie vārdi pilnā mērā atbilst arī uz bērnu literatūru, jo sistematiska audzināšana jāsāk no paša mūža rīta. Grāmatas, kuras darbojas zvēri, kaut arī tie alegoriski iemiesoti cilvēku īpašības, šo uzdevumu nespēj pilnīt. Paliekoša audzinātāja nozīme var būt tikai tādi bērnu literatūrā, kuras varoņi ir cilvēki, kas darbojas konkrētos mūsdienu apstākļos. Ir novērots, ka arī jaunākiem bērniem pasākas un stāsti par zvēriem ar laiku apnik. Tie vēlas lasīt par tādiem pašiem cīnītājiem kā viņi, ar kuriem viņi pa daļai varētu identificēt sevi un kuru gaitām un pārdzīvojumiem viņi varētu just līdz.

Tādu grāmatu mūsu Jaunatnes apgāda 1946. gada ražā ir visi maz. Tādām piekļāvē Andreja Upiša stāsts «Ozols», Indriķa Lēmana stāstu krājumiņā «Gunāram nav laika» un Arijas Silabriedes «Nerātnelis».

A. Upiša un I. Lēmana darbi ietilpst seriā «Mazajiem lasītājiem». Pavisam šajā seriā 1946. gadā iznākušas septiņas grāmatas. Šīs nelielās, divas iespaidumloksnes biežās, parocīgas formāta, labi ilustrētās grāmatīnas ar unificētu vāku maksā tikai 50 kapeikas un tādēļ pieejamas katram. Šīs seriājas izdošana ir teicams Jaunatnes apgāda pasākums.

Tautas rakstnieks Andrejs Upišs stāstā «Ozols», kas izdots kopā ar stāstu «Gliemeža celojums», māca bērnu cīnīt darbu un darba darītāju. Stāsta varonis, mazs zēns, sākumā nevar lā-

gā ieredzēt pusgraudnieku Ozolu, kas allaž ir nopietns un nelutina to tāpat kā citi. Bet uzziņājis, ka nabadzīgais pusgraudnieks, strādājot dienām un naktīm, pelna iztikai ne tikai savai ģimenei, bet uztur arī māsu, savā drauga dēlu un māsas meitu, zēns sāk cīnīt čaklo Ozolu, zem kura paskarbās ārienes slēpjas zelta sirds. Tagad man likās, ka pasaulē nav godīgāka un dūšīgāka cilvēka par Ozolu. Es noglaudīju viņa sastrādāto roku un vilku to pie sevis.»

Indriķa Lēmana stāstu krājumiņā ietilpst četri darbi — «Gunāram nav laika», «Ojāra prieks», «Gaišais logs» un «Mārite». Lēmanis, bez šaubēm, piekļāvē mūsu labākajiem bērnu autoriem. Viņa stāstījuma sīznīgais tonis, paskopais stils, kurā liekiem izgreznojumiem nav vietas, ir kā radīts, lai rastu nermaldīgu ceļu uz bērna sirdi. Lēmana stāstīnu saturs ir laikmetīgs. Gunārs, kas noslēdzis draudzību ar padomju tankistu un nebeidz apbrīnot varen, bruņās kalto mašīnu; Ojārs, kura tēvam Padomju valsts piešķirusi zemi un kura lielākais sapnis ir braukt pašam ar traktoru; māzā Zenta, kas priecājas par gaišo jaunā dzīvokli, ko padomju vara devusi viņas ģimenei agrākā pagrabā dzīvokļa vietā — visi tie ir reāli padomju bērni. Stāstīdams par viņu pārdzīvojumiem, autors dod mazajiem lasītājiem skaidru jēgu par to, ko darba laudim devusi padomju vara. Lēmana stāsti būtu vēl labāki, ja viņš liktu lielāku uzsvāru uz sīzeta un atraisītos no zināma schematicisma, ko šur tur samānām.

«Nerātneli» uzrakstījis jaunā dzejniece Arijā Silabriede. Viņas pirmais darbs «Aijinas laimīgās dienas» iznāca 1945. gadā. Kopš tā laika Silabriede krietni progresējusi. Viņas pirmās grāmatas varones Aijinas tēls bija nekonekrets un maz atgādināja dzīvu bērnu. Nerātnelis turpretim ar pašām pirmajām rindām nostājas mūsu priekšā kā dzīvs. «Mazs ir šis puisēns, bet nīku jau daudz.» Viņš ir viens no tiem tipiskajiem nerātnajiem bērniem, kas nevar vienaldzīgi paiet garām nevienai peļķei, neiebrienot tajā. Nevienam kaķim, neparaustot to aiz aastes, nevienam auto, necenšoties aizskriet tam gar pašu degunu. Bet, lūk, no Tēvijas kara atgriezās nerātnēja tēvs. «Labāka cilvēka pasaulē nav. Sarkanā zvaigzne tam cepurē, rau! Ordeņi lāsīns, un zābaki spīd.» Un nerātnelis apņemas būt tāds pats kā viņa tēvs: «Grib viņš patiešām būt kārtīgs un tīrs.»

Arijas Silabriedes panti ir vienkārši, viegli un skanīgi. «Nerātnelis», kas satura zinā piešļejas Cukovska pazīstamajam «Mazgāmutim», pilda vienu no galvenajiem bērnu literatūras uzdevumiem — neuzmācīgā, saistošā veidā audzināt un pamācīt. E. Keša jaukie,

raksturīgie zīmējumi vēl palielina šīs grāmatas vērtību.

Jaunatnes apgāda 1946. gada izdevumos visvairāk pārstāvēti mūsu bērnu literatūras meistara — nopietni bagātā kultūras darbinieka E. Birznieka-Upiša darbi: grāmatas «Zvēri Rīgas zooloģiskā dārzā», «Vāverīte un citi stāsti», «Pasakas un stāsti», «Mūsu sēta» un «Pince» (iznākusi seriā «Mazajiem lasītājiem»). Birznieks-Upišs ar viņam piemēto vērīgo aci un mīlu tēlo dzīvnieku pasauli. Viņa darbi sniedz bērnam daudz pamācoša par katru zvēriņa paražām un dzīvi. Zēl, ka rakstnieks pēdējā leikā visu savu talantu un uzmanību veltī vienīgi dzīvniekiem. Kad mazais lasītājs nem rokā Birznieka-Upiša grāmatu «Mūsu sēta», viņš droši vien domā atrast tajā stāstus arī par šīs sētas mazajiem iemīnīkiem — bērniem, par visu to saistošo pasauli, kāda bērnu acīm liekas sēta. Bet autors pastāsta tikai par melno strazdu, par odu un zirnekli, par ezi un skudrām. Birznieka-Upiša «Pasakas un stāstus» un «Zvērus Rīgas zooloģiskā dārzā» ilustrējis I. Zeberīns, kas arī savās dzīvnieku ģimēnēs parādās kā īsts reālistas meistars.

Zeberīna zīmējumus atrodam arī latviešu tautas pasākā «Zelta putns». Mazākajiem bērniem ļoti patīks «Balts tīrums, melnā sēkla» ar A. Kronenberga autolitogrāfijām. Kronenbergs visai asprātīgi ilustrējis latviešu tautas pazīstamākās mīklas un sakāmvārdus, šīs grāmatā veicina bērnu domāšanu un pārskatāmā veidā iepazīstina ar folkloru.

Ļoti apsveicams apgāda pasākums izdot ilustrētās grāmatas ar maz tekstā, kas palīdzētu bērniem mācīties atsevišķus vārdus. Tādas grāmatas ir krievu tautas pasākā «Rācenis» un L. Tolstoja «Stāsti par zvēriem» ar lieliskajām Breja ilustrācijām.

Jautras grāmatas ir Blaītona «Slavenais pilēns Tims» ar Rabjē humora pilnajiem zīmējumiem un «Trīs sivēniņi» (seriā «Mazajiem lasītājiem»). «Trīs sivēniņi» zīmējumus sniegusi Valtera Disneja multiplikācijas filmu studija, kuras Miki peles pārdzīvojumi sagādājuši daudz prieka ne tikai mazajiem, bet arī pieaugušajiem kino apmeklētājiem.

Nobeigumā gribētos piezīmēt, ka Jaunatnes apgāda izdotu grāmatu starpā varētu būt daudz vairāk latviešu rakstnieku darbu. 1946. gada plānā bija paredzēts krietni daudz padomju latviešu rakstnieku stāstu un dzejas grāmatu bērniem. Kā redzams, mūsu rakstnieki, kas līdz šim visai kūrī piedalās ļoti vajadzīgās padomju bērnu literatūras radīšanā, 1946. gadā apbērojušies ar solījumiem. Cerēsim, ka 1947. gadā šie solījumi gūs konkrētu literatūru darbu veidu.

A. Melgalvis

JAUNS INSCENĒJUMS LEĻU TEĀTRĪ

Nupat Vaists leļļu teātri sagatavoja inscenējumu saviem visjaunākajiem skatītājiem. Repertuārā uzņemta Elzas Lieknes bērnu luga «Tips un Taps». Šim saistītā valodā rakstītajam sacerējumam skaidri izteikts pamācītāja un audzinātāja raksturs. Lugas darbības pamatā populāra, bērnu iemīlota fantastika — rūķiņu pasaule.

Krietnā un darbīgā rūķiņu cilts savā pazemes valstī pašlaik ceļ jaunu pilsētu. Rosme un darba prieks valda viņu vidū. Tikai divi rūķiši — Tips un Taps — ir tādi, kam strādāšana nepatīk un kas no tās dažādiem līdzekļiem grib izvairīties. Tāpēc viņiem jārodas cilvēku pasaulē, kur nepelūdnamā dzīves īstenība sagādā dažādas likstas un iemāca saprast, ka tikai godīgs kopīgs darbs spēj sagādāt apmierinātību un laimi.

Tipa un Tapa pārdzīvojumi un neveiksmes virszemē izvēlētas tā, ka tās ir praktiskas pamācības maziem bērniem — neaizkart sērkoņus vai karstu tējkanu, neest jēlu miklu, nekāpt ābelē u. t. t. Tas palīdz lugas fantastiskajam elementam ciešāk saistīties ar dzīves realitāti, līdz ar to lugas ideja vieglāk nonāk līdz skatītājam, intensīvāk iedarbojas uz bērna psihi.

Elzas Lieknes valoda svaiga un interesanta, panti labi veidoti. Autorei var pārmet zināmu chaotismu, skaidri izteiktas pārskatāmības trūkumu notikumu izkārtojumā. To pilnīgi novērst

nav izdevies arī lugas inscenētājam Arturam Dimiteram. Rakstot literatūru darbu tādai auditorijai, kuras kodols ir 4 līdz 7 gadi veci bērni, vienmēr jāņem vērā ne tikai mazo skatītāju un klausītāju specifiskās prasības un attiecīgā iespēja saturu izprast, bet arī neparastā aktivitāte, ar kādu bērns uz redzēto un dzirdēto reaģē. Jo sevišķi tas attiecas uz dramaturģiskiem sacerējumiem, kas iedarbības intensitātes ziņā ieņem izcilu vietu literatūrā. Bērnu teātru izrādēs vienmēr ir visciešākais skatītāju kontakts ar skatuvi, skatītāju līdzdalība izrādē ir tik dzīva un bieži vien skaļa, kādu mēs nekad nevarēsim vērot parastajos teātros. Bērnu lugas autoram tāpēc jau darba radīšanas procesā ir jārūpējas par to, lai viņa teiktās vārdus varētu izspiesties caur mazo skatītāju čalām, lai šīs vārdus būtu tik vienkāršs un doma tik skaidri formulēta, ka izrādes īpatnējie apstākļi, pacilitāte pieļautu to saprast un ņemt. Sajā Elzas Lieknes lugā vēl dzirdējam (kaut arī nedaudz) pārāk sarežģītas frazes, neskaidrus formulējumus, kuru dēļ daļa satura neaizgāja līdz auditorijai. Nopietns pārmetums šeit arī aktieriem, kas dažubrīd necentās vai neprata pietiekami skaidri runāt un dziedāt. Par lugas un inscenējuma trūkumu vēl jāuzskata tas, ka galveno varoņu — Tipu un Tapa — raksturojums pārāk maz atšķirības.

Visumā tomēr kā pati luga, tā arī izrāde jāvērtē atzinīgi, jāuzskata par vērtīgu ieguvumu bērnu dramaturģijā. Ja arī varēja vēlēties, kā jau aizrādīts, pārskatāmāk izkārtoju darbības risinājumu, taču nevar noliegt, ka inscenētājs Arturs Dimiters pratis savā darbā ielikt daudz laimīgas izdomas, spējis dot dzīvu un interesantu izrādi. Uzvedumu izteiksmīgi papildināja deju ievījumi.

Jaunais inscenējums, kaut arī tas apmēros visai neliels, bija spilgts pierādījums teātra tehniskās gatavības augšanai. Sekmīgs jauninājums bija dzīva cilvēka un leļļu kopspele skatuves dziļumā (proscenijā to jau bijām arī agrāk redzējuši).

Izrādei bagātīgs muzikālais pavaddziedums. Par pašu E. Goldsteina muziku var teikt, ka svaiguma un originalitātes ziņā tā nav augstu vērtējama.

Nopietni pārdomātu skatuves izbūvi, lugas saturam un bērnu uzveres spējam atbilstošas dekorācijas devusi P. Šenhofs un A. Jēgers. Sākuma un nobeiguma ainas gan varēja būt gaišākas un spilgtākas. Tāpat jāatzīmē, ka lugas teksts un ideja prasa, lai rūķiši uzceltajai pilsētai ierādītu lielāku, redzamāku vietu. Pilnīgi pieņemams skulptora I. Jansona un leļļu meistaru A. Kušņicevas un I. Mākulēnas veikums.

Lugas personāžs tik patēls, ka izrādē iesaistīts gandrīz viss teātra kolektīvs. Savas spējas un māksliniecisko gatavību plašāk parādīt varēja vienīgi Zenta Blumentale (Tips) un Milda Zīsure (Taps).

A. Sarma

Augusts Pommers — kolchoza naktssargs, Ella Jēkabsonsone — Agrafena

